

ATV Loolaan bijna 50 jaar

Vereniging verbindt het heden met het verleden

Onze vereniging bestaat op 24 november 2004 precies 50 jaar. Reden om in de Schakels die dit jaar verschijnen aandacht te besteden aan de geschiedenis van de ATV Loolaan en haar omgeving. In dit eerste artikel gaan we in op de naamgeving van de vereniging. Het blijkt dat deze veel meer inhoudt dan je op het eerste gezicht zou denken

Loolaan

Voor de start van de vereniging gaan we terug naar het jaar 1954 toen uit een aantal wilde tuinen die tussen de Schenk en de spoorlijn lagen, een vereniging ontstaat die uiteindelijk de naam Loolaan ging dragen. Een naamgeving die niet bijzonder genoemd kan worden, want bij het pad dat destijds al langs 'onze kant' van de spoordijk liep, stond het bordje 'Loolaan'. Klaarblijkelijk is de naam van de vereniging gewoon ontsproten uit de naam van dit pad.

Spoorweg

We gaan verder op onderzoek uit en komen de afkorting 'La' tegen in de spoorwegtermen van de NS. De Nederlandse Spoorwegen hebben een stuk spooreplacement de benaming Loolaan gegeven. Het blijkt dat er een 'La Noord' en een 'La Zuid' is geweest. Beide blijken aan sluitingen te zijn van de Hofpleinlijn die al vanaf de aanleg in 1907 als tweede lijn Den Haag met Rotterdam verbindt. Loolaan Zuid is de naam van een wisselcomplex op de spoordijk waar onze vereniging aan grenst, dus de bocht vanuit Rotterdam Hofplein (en nu ook Zoetermeer) naar Station Laan van Nieuw Oost Indië.

Loolaan Noord bestaat nu niet meer. Dit was de verbinding waar een aftakking vanuit Rotterdam Hofplein en een aftakking vanaf Station Laan van NOI samen kwamen en vanaf daar dwars door het huidige Mariahoeve heen via de Landscheidingsweg en de duinen naar Scheveningen leidde. Er reed dus een echte trein van Rotterdam Hofplein naar Scheveningen, met stations bij Wassenaar Landscheiding (Zijdelaan), Renbaan (Achterweg), Waalsdorp (bij de gelijknamige weg) en een met de naam Wittebrug - Pompstation. Gaan we op zoek naar resten van deze lijn, dan zijn die nog volop te vinden. Dicht bij huis is er natuurlijk nog de spoortunnel aan het eind van de Reigers bergenweg, jawel, waar we nu met de fiets onderdoor kunnen, reden vroeger de treinen van de Zuid Hollandse Electriche Spoorweg Maatschappij ZHESM. Ter hoogte van het huidige Hongarenburg voegde dit spoor zich met wissels onder de naam Loolaan Noord samen met een aftakking vanaf Station Laan van Nieuw Oost Indië. Het bestaan van die aftakking is nog steeds te herkennen, want vanaf de brandweer tot de bloemenstal loopt het water van de - verder recht gegraven- Schenk onverwacht in een flauwe bocht naar de weg toe. Op die plek

De trein uit Scheveningen op 'La Noord' 1953

heeft men de Schenk een stuk met het spoor mee laten lopen en dat is later zo gebleven. Voor de geïnteresseerden vermelden we nog dat het trein spoor na het kenmerkende witte viaduct van de Landscheidingsweg (dat pas eind vorig jaar is afgebroken) via de Waalsdorper vlakte en vervolgens naast de van Alkema de laan naar het eindpunt bij het huidige Europa hotel voerde.

Op de hoek van de Pompstationsweg staat nog het oude stations gebouw met aan de duinenkant het perron.

Het eindpunt van de lijn waar met een maximale snelheid van 90 kilo meter per uur kon worden gere den, was Station Scheveningen ter hoogte van het huidige Europahotel. Er werd van de lijn veel gebruik gemaakt door welgestelde mensen die in Rotterdam werkten en wegens lagere belastingen in Wassenaar en omgeving woonden.

Toentertijd duurde de reis Rotterdam Hofplein – Scheveningen precies 29 minuten.

Olietreintje

In 1953 werd het deel van de spoorlijn naar Scheveningen opgeheven door gebrek aan belangstelling van reizigers en –mogelijk nog meer doorslaggevend- doordat Den Haag wilde uitbreiden door de wijk Mariahoeve te bouwen De rails werd weggehaald maar de aftakking van Station Laan v NOI is toen maar gedeeltelijk gesloopt en er zijn daar een paar hulpsporen bij gelegd.

Het in de volksmond genoemde ‘NAM-terrein’ was hiermee een feit.

De olie die rond het Isabellaland aan de nieuwe rand van de stad met grote ja-knikkers uit de grond werd gehaald, ging toen via pijplei din gen naar dit terrein, waar het werd overgeslagen in tank wagons. Tot ver in de tachtiger jaren hoorde je dag in dag uit, tot in de avond toe, het geluid van de diesellocomo tief die de wagons heen en weer reed over het NS rangeerterrein, wederom genaamd Loolaan.

Open plek

Gaan we op zoek naar de straatnaam Loolaan in Nederland, dan komen we die vaak tegen in steden en dorpen in een bosrijke omgeving. Heel bijzonder is dat niet, want het woord Loo betekende vroeger niet meer dan open plek in het bos, zodat deze benaming zeer voor de hand ligt.

Behalve verder weg komen we ook in de directe omgeving de naam Loo tegen, namelijk in de buurgemeente Voorburg. Aan de andere kant van de spoordijk ligt de wijk Voorburg ‘t Loo en weer in combinatie met de spoorweg vinden we station Voorburg ’t Loo. Bijzonder is dat verderop bij de Vliet een Loolaan te vinden is. Dat kan geen toeval zijn. En als je nog meer verbanden pro beert te leggen wordt het nog veel interessanter; heeft de bena ming Het Kleine Loo in Den

Haag misschien iets te maken met de aan de ander kant van Voorburg gelegen Loolaan ?

En als er een Kleine Loo was, be stond er dan ook een Grote Loo ?

Het antwoord op al deze vragen is: Ja en zelfs een volmondig Ja !

Loolaan verbindingspad

De Loolaan was vroeger een verbinding tussen een Kleine Loo en een Groote Loo en ook de zijstraat van de Parkweg in Voorburg die naar de Vliet loopt maakt deel uit van het stuk geschiedenis dat zich openbaart. Hoe kan dat, want de huidige Loolaan ligt niet in de buurt van die in Voorburg. Twee eeuwen geleden, we schrijven eind 1700, een tijd waarin Den Haag nog wordt omrand door waters met de herkenbare benamingen als Oranje Buiten Singel, Bierkade, Zuidwal, Noordwest Buitensingel, Noordwal, Hoge Wal, Koningin ne gracht en Prinsesse gracht, dan komt de Loolaan al op plattegronden voor.

De Loolaan loopt dan niet langs het spoor zoals we hem nu kennen (het spoor zou men ook pas over honderd jaar gaan kennen) maar haaks op die richting.

De Loolaan verbond de Bezuidenhoutseweg met de Vliet !

Aan deze Loolaan lagen zoals gezegd de buitens met de namen Kleine Loo bij de Bezuiden houtseweg en de Grootte Loo bij het huidige station Voorburg 't Loo, maar ook zien we Oosterloo, Westerloo en Zuyderloo als namen van boerderijen staan.

Hofsteden rond 1600

De belangstelling is gewekt om nog wat verder terug te gaan. Vroeger was de samenstelling van de grond zeer van belang voor het gebruik. Daar waar de overstromende zee een zandril had achtergelaten ontstond vanzelf een weg, in dit geval de verbinding tussen Den Haag en Leiden, de Leidsestraatweg. Aan weerszijden van de Bezuidenhoutseweg (ten zuiden van het Haagse Bos) lagen boerderijen op de grens van het zand en het veen. Vanaf medio 1600 verrezen er buitenhuizen die de reizende gegoede burgerij een rustplaats verschaften.

Er werden rusthoven gebouwd, maar meestal ging het om het verbouwen van een boerderij zoals bij Marlot (Blauwe Kamer) en de bebouwing op het landgoed Reigersbergen.

Een van de bekendste en voornaamste buitens is Huis Ten Bosch, dat in twee fasen werd gebouwd, 1645 en 1734-1737 door respectievelijk stadhouder Frederik Hendrik met zijn vrouw Amalia van Solms en Willem IV.

Glorietijd Grootte Loo en Kleine Loo

Over de laatste periode is veel bekend van de buitens genaamd Kleine Loo en Grootte Loo, tegelijk een periode waarin beide hofsteden een glorieus doormaakten. Willem IV kocht bij de geboorte van zijn zoon Willem V in 1748 een van de oudste grafelijke bezittingen, een landgoed met twee huizen. De Grootte Loo in Foreburgh (Voorburg) en de Kleine Loo aan de

Bezuidenhoutse weg, schuin tegenover Huis Ten Bosch.

Willem liet na de aankoop in 1748 de tuinen van De Grootte Loo verfraaien met doolhoven, vijvers met waterlies en exotische vissen en begon al snel met de eerste vogelkooien.

Een jaar later liet hij een heuse dierentuin bouwen met vele exotische dieren die hij uit verre landen liet overkomen met de schepen van Indische Compagnieën of cadeau kreeg als relatie geschenk. Olifanten en apen bevolkten de tuinen.

Onder Willem V groeide de dierentuin tot wereldfaam en onder wetenschap pers genoot de diergaarde aanzien door de vaak bijzondere dieren die hier voor het eerst te zien

waren.

*Een schilderij uit 1777 met als titel
'Een Oran Oetan voor Willem V'*

Naast de

dieren waarvan de meeste
in de tuin vrij rondliepen,

werd door het hof ook een bijzonder ruime tuin aangehouden, men liet namelijk graag de groenten op eigen terrein verbouwen. Deze tuinen lagen rond de Kleine Loo en leverden goedkoop en vrijwel op loopafstand alle fruit en groenten die de stadhouderlijke keuken nodig had.

Een bewaard gebleven lijst uit 1781 vermeldt hoeveel de tuinen van de

Kleine Loo hadden opgebracht: 54.400 stuks prinsessebonen, 38.849 snijbonen, 4.545 komkommers, en 1792 bossen peen. Verder vooral bloemkool, selderij, uien, broccoli, sla, appels, peren, rammele en aardbeien. Op De Grote Loo werden veel fruit en exotische vruchten gekweekt, waaronder 6.917 kwetsen, 1.074 stuks perziken, 215 trossen druiven, 148 stuks ananassen en 256 stuks abrikozen.

Enkele jaren later, in 1786, werd De Grootte Loo wegens financiële problemen verkocht en verhuisde de familie naar 't Loo in Apeldoorn en zij namen een aantal dieren mee. Maar de Loolaan, als belangrijke weg, werd net als de Kleine Loo niet in de verkoop opgenomen; de nieuwe eigenaar kreeg slechts een sleutel van het hek en bezat het recht van overpad. De Loolaan bleef stadhoudelijk bezit en zou dat heel lang blijven. In 1900 is er zelfs nog een rechtszaak gewijd aan het al dan niet openbaar zijn van de Loolaan.

De binnenplaats van het stadhoudelijke onderkomen de Groote Loo (ca. 1750)

Historie Groote Loo

Over het ontstaan van de Groote Loo bestaat enige onzekerheid. Al in 1392 wordt de Groote Loo als een kasteel omgeven door een slot gracht, genoemd onder de oudste bezittingen van de graven van Holland en ook de Loolaan als toegangspad tot het buiten. Voordat het als kasteel wordt genoemd lag er op die plek sinds begin 1100 een hofstede, maar moge lijk gaat de geschiedenis van deze plaats terug naar 989 of nog verder, mogelijk tot in de Romeinse tijd, hetgeen voor Voorburgs grondgebied niet vreemd is.

De Groote Loo staat steeds te boek als vroenhoeve, dat wil zeggen dat de verschillende boerderijen en buiten plaatsen die er omheen liggen, zoals Oosterloo, Westerloo en Zuyderloo erfpacht moesten betalen aan De Loo. Het betalen was vastgesteld op Sint Laurensdag (op 10 augustus) en werd daarom het Lauwerisgeld genoemd. De erf pacht moest steeds persoonlijk worden afgedragen en iedereen werd bij die gelegenheid onthaald op haring en bier. Een mooie positie lijkt het hebben van een vroenhoeve. Echter niet geheel vrij van risico, want in geval van herhaalde misoogsten op pachtende boerderijen kon het voorkomen dat eigenaren van verpachtende hofsteden in ernstige financiële problemen kwamen, hun eigendommen niet konden onderhouden en de hofstede na een glorietijd te gronde werden gericht. Door slecht onderhoud van de gebouwen dat uit de verminderde inkomsten voortvloeide raakten soms de mooiste gebouwen in verval en verdwenen uiteindelijk.

Het stenen tuinhuis van de Kleine Loo heeft tot 1963 nog langs de Vlas kamp gestaan en de laatste resten van de locatie van de Grootte Loo zijn in 1960 door Voorburg verwijderd voor woningbouw.

Geschiedenis Haagse kant

Kijken we nog even naar de ontstaansgeschiedenis aan de Haagse kant, dan zien we dat in het onontgonnen gebied ten zuiden van het bos de Scheidings Wetering (de Schenk) wordt gegraven om het Heerenveen of Bezuidenhoutseveen te ontwateren. Het geheel droogmaken van het gebied door gebruikmaking van windmolens, vindt plaats tussen 1412 en 1446. Reeds in die periode wordt het gebied ontsloten door enerzijds de Binkhorstlaan, voor een klein stukje door de Wervelaan (huidige Laan van Nieuw Oost Indië) die later wordt doorgetrokken, maar als meest belangrijke, door de Loolaan, toen een goede verbinding tussen de Leidsestraatweg en de Vliet.

Historische grond

Neem eens plaats op een bankje in het grasveld naast de brandweer, dan bevindt u zich in de nabijheid van een oud pad dat ruim vijf eeuwen lang de naam Loolaan heeft gedragen. Voetvolk, ridders, paarden, later wagens, hofhouding met manden vol groenten en fruit voor de prins, bezoekende mogendheden van verre, van alles en iedereen zal zich op deze grond hebben voortbewogen van de Kleine Loo naar de Grootte Loo.

In de wetenschap dat de Schenk daar ook al 600 jaar stroomt, bevindt men zich op echt historische grond. We mogen dus zondermeer

Willem V te paard met sabel

concluderen dat het tuinenpark van onze vereniging in de huidige ligging de Loolaan uit het verre verleden verbindt met de Loolaan in het heden.

© Eric Renson, maart 2004

Met dank aan Gemeente archief en Geschiedkundige Vereniging Die Haghe

Naschrift

Om u in het heden te kunnen oriënteren: de oude Loolaan liep in het midden van het grasveld naast de brandweer, stak de Schenk over bij lantaarnpaal 529, (tussen Schenk en spoor is nog een stukje oud tracé zichtbaar) ging onder het ijzeren spoorviaduct door, langs het CBS in Voorburg, naar het bij station Voorburg 't Loo gelegen Grootte Loo. Daar versprong hij iets en liep vervolgens recht door naar de nog bestaande Loolaan bij de Vliet.

Naar de andere kant liep de Loolaan ter hoogte van het bruine hek langs de lage huizen aan de Boekweitkamp, exact over de huidige Gerstkamp en over de Haverkamp naar de Bezuidenhoutseweg. De toegangspoort tot de Loolaan aldaar is in 1960 verplaatst naar de Leidsestraatweg als tweede poort voor paleis Huis ten Bosch.